

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-51>

УДК 657.471

Лариса ОВОД

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-7719-7046>

e-mail: ovodl@khmnu.edu.ua

Наталія ВАЛЬКОВА

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-1013-5032>

e-mail: valkovany@khmnu.edu.ua

Віталій КОРБУТ

Хмельницький національний університет

ПРОЦЕСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОБЛІКУ ВИТРАТ Й КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА ЗБІРНИХ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ КОНСТРУКЦІЙ

У статті доведено, що розробка інструментарію управління та обліку витрат за процесно-орієнтованим підходом для підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій дозволяє враховувати усі особливості виробничих процесів, впливати на розмір і поведінку витрат, що сприятиме підвищенню прибутковості та конкурентоспроможності цих суб'єктів господарювання.

Проаналізовано основні напрямки класифікації виробничих процесів на підприємствах з виробництва збірних залізобетонних конструкцій та їх вплив на організацію обліку витрат. Деталізовано напрямки групування витрат в процесах виробництва та акцентовано увагу на їх вплив на облік та контроль витрат, що позначиться на якості управлінських рішень, основних показниках діяльності досліджуваних суб'єктів господарювання.

Визначено основні методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у виробничих процесах та ймовірність їх використання на підприємствах з виробництва збірних залізобетонних конструкцій, що розкриє істотні можливості для стратегічного планування виробничих витрат, сприятиме точності калькулювання собівартості продукції, вдосконалив процес прийняття управлінських рішень

Ключові слова: витрати, класифікація витрат, облік витрат, калькулювання собівартості, управління

Larysa OVOD, Nataliia VALKOVA, Vitalii KORBUT

Khmelnytskyi National University

PROCESS-ORIENTED APPROACH TO ACCOUNTING COSTS AND CALCULATING THE COSTS OF PRODUCTION OF ENTERPRISES MANUFACTURING PRECAST REINFORCED CONCRETE STRUCTURES

Costs are one of the most important economic categories, and production costs are the main indicator of construction materials industry enterprises activity. In today's difficult business conditions for Ukrainian enterprises, taking into account the specifics of the production process of companies producing prefabricated reinforced concrete structures, constant monitoring of production costs helps to maintain the profitability and competitiveness of these business entities. Therefore, the development of management tools and cost accounting using a process-oriented approach for enterprises producing building materials allows taking into account all the features of production processes influencing the size and behavior of costs. The purpose of the article is to reveal and improve the features of cost accounting and costing of products according to production processes at enterprises producing precast reinforced concrete structures.

The article analyzes the main directions of classification of production processes at enterprises of the production of prefabricated reinforced concrete structures and its influence on the organization of accounting. The directions for grouping costs in production processes are detailed and attention is focused on its impact on accounting and control of the costs. This will affect the quality of management decisions and the main performance indicators of the enterprises under study. In the process of research, the main foreign methods of accounting for costs and calculating the cost of products in production processes, which are possible for use at enterprises of the production of precast reinforced concrete structures, were determined.

It was found that the ABC-costing method is the most acceptable from the point of view of the technological process of manufacturing products of the studied enterprises. Its combination with the regulatory method of cost accounting and product costing will provide significant opportunities for strategic planning of production costs, will contribute to the accuracy of product costing, and will improve the process of management decision-making.

Keywords: costs, cost classification, cost accounting, cost calculation, management

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Промисловість будівельних матеріалів – вагома складова економіки будь-якої розвинутої країни, а розвиток ринку будівельних матеріалів досить тісно пов'язаний зі зміною обсягів та видів будівництва, які виявляють суттєву залежність від загального стану економіки держави. В сьогоденні складних для вітчизняних підприємств умовах господарювання врахування специфіки виробничого процесу підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій, більш адаптованих до сучасних умов, а також постійний моніторинг виробничих витрат сприяють підтримці конкурентоспроможності цих суб'єктів

господарування. Саме вибір оптимальних способів та методів управління витратами є основою економічної стабільності, прибутковості та фінансової стійкості усіх підприємств промисловості будівельних матеріалів. Одним із таких методів управління є процесно-орієнтований підхід до обліку витрат, в основі якого лежить виокремлення в виробничій діяльності підприємства окремих технологічних процесів і побудова обліково-аналітичної системи, що зорієнтована на облік, аналіз та контроль витрат за виробничими процесами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розвитку теоретичних та методичних засад обліку виробничих витрат підприємств присвячені праці таких науковців: В. І. Бачинський, Ф.Ф. Бутинець, Н. Г. Міценко, К. І. Кузьмінська, Н. П. Михайлишин, Н. Г. Мельник, М.Ю. Назукін, А. Л. Романчук. Однак, питання подальшого удосконалення системи обліку та класифікації витрат, а також управління ними на підприємствах з виробництва збірних залізобетонних конструкцій на основі процесно-орієнтованого підходу з урахуванням специфіки їх діяльності є актуальним і потребує подальших досліджень.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Ускладнення умов господарської діяльності усіх підприємств промисловості будівельних матеріалів вимагає удосконалення підходів до обліку витрат та калькулювання собівартості продукції на базі процесно-орієнтованого підходу, а також якісної ідентифікації напрямів їх класифікації

Формулювання цілей статті

Метою написання статті стала необхідність удосконалення та розкриття особливостей обліку витрат та калькулювання собівартості продукції за виробничими процесами на підприємствах з виробництва збірних залізобетонних конструкцій, а також потреба у визначенні й деталізації напрямків класифікації витрат

Виклад основного матеріалу

Серед основних засобів конкурентної боротьби підприємств галузі виробництва будівельних матеріалів на внутрішньому ринку є встановлення найпривабливішого рівня цін на свою продукцію, ефективне функціонування збутової, дилерської мережі з акцентом саме на рівень якості продукції. Водночас, рівень цін на продукцію будь-якого підприємства, передусім, залежить від формування і визначення витрат в процесах виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг).

Будь-який метод управління витратами, облік витрат переважно ґрунтується саме на класифікації витрат за різними ознаками. Водночас, класифікація витрат у виробничих процесах сприяє більш ефективному управлінню ними. Усі виробничі процеси підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій можна класифікувати за такими ознаками (табл.1.3) [1].

Таблиця 1

Напрямки класифікації виробничих процесів підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій та вплив на організацію обліку

Напрямки класифікації виробничих процесів	Види процесів	Вплив на облік витрат
За роллю, яку вони відіграють в процесі виробництва	Основні, допоміжні, обслуговуючі виробництва	Виділення субрахунків для обліку витрат на рахунках 23, 91, 949 та напрямки їх списання
За стадіями здійснення	Заготівельні, обробні, складальні	Склад статей прямих та накладних витрат
За рівнем організації технологічного процесу	Прості Складні: - паралельна технологія обробки - послідовна технологія обробки	Організація аналітичного обліку витрат, їх узагальнення та обчислення собівартості готової продукції за попроцесним або попередільним методом обліку витрат

Отже, за роллю в процесі виробництва продукції виробничі процеси поділяються на:

- підрозділи основного виробництва, в яких утворюється та продукція, виробництво якої передбачено основним профілем підприємства;
- підрозділи допоміжного виробництва, в яких формується продукція, яка або безпосередньо споживається на підприємстві, або сприяє підрозділам основного виробництва. Наприклад, до таких підрозділів належать ті, які займаються виготовленням та ремонтом інструменту, виробництвом енергії технологічного оснащення, ремонтом устаткування тощо;
- обслуговуючі підрозділи, які сприяють частково виконанню основних та допоміжних процесів. До них належать підрозділи з технічного контролю якості продукції, її транспортування, зберігання.

Виділення таких підрозділів впливає на порядок здійснення аналітичного обліку витрат виробництва та виділення субрахунків до рахунку 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», а також кореспонденцію субрахунків між собою.

Відповідно до стадій здійснення виробничі процеси поділяються на:

– заготівельні, в результаті яких різними способами виготовляються найрізноманітніші заготовки до продукції. Найсуттєвішу величину має стаття обліку витрат «Сировина й матеріали», «Паливо та енергія на технологічні цілі», «Основна заробітна плата виробничих робітників», «Додаткова заробітна плата виробничих робітників», «Відрахування на соціальні заходи» в залежності від галузі економіки;

– обробні, у яких відбувається зміна форми, розмірів та інших характеристик продукції, яка частково була виготовлена заготівельному підрозділі. Характерною особливістю таких підрозділів є наявність статті обліку витрат «Напівфабрикати власного виробництва», а також «Допоміжні матеріали», «Основна заробітна плата виробничих робітників», «Додаткова заробітна плата виробничих робітників», «Відрахування на соціальні заходи» та інших;

– складальні, за допомогою яких відбувається зміна конфігурації складових продукції, здійснюється приєднання окремих її елементів тощо. На цій стадії виробничого процесу створюється готова продукція, яка здається на склад. Облік витрат в таких підрозділах ведеться також за статтею витрат «Напівфабрикати власного виробництва», за статтями, пов'язаними із оплатою праці та можуть бути також такі статті витрат, як «Допоміжні матеріали», «Пакування готової продукції» тощо.

За рівнем організації (за складністю) технології виготовлення продукції виробничі процеси поділяються на прості, «при яких технологічні операції послідовно здійснюються над одним предметом праці або партією предметів праці; та складно, які являють собою сукупність узгоджених між собою простих процесів. В результаті завершення складного процесу створюється певна готова продукція» [1].

Організація аналітичного обліку витрат, їх узагальнення та обчислення собівартості готової продукції за попередільним методом обліку витрат відбувається в залежності від технології її обробки: паралельної або послідовної. Така особливість технології обробки продукції впливає на кореспонденцію субрахунків обліку витрат за рахунком 23 «Виробництва».

В управлінні витратами одним із дієвих інструментів їх контролінгу в технологічних процесах виробництва є моніторинг усіх витрат за розміром та видами й винуватцями відхилень, оскільки їх відстеження сприяє необхідності втручання управлінського персоналу в господарський процес [2].

Технологічний процес виготовлення збірних бетонних і залізобетонних виробів складається з певного переліку технологічних самостійних операцій, які об'єднуються в окремі процеси. Усі основні технологічні операції умовно поділяють на основні, допоміжні і транспортні. Основні операції передбачають:

- приготування бетонних сумішей, поєднуючи підготовку складових матеріалів;
- виробництво арматурних елементів а також готових каркасів;
- формування основних виробів, включаючи їх армування;
- теплова обробка відформованих виробів, вивільнення готової продукції з форм та підготовка останніх до чергового циклу;
- обробка лицьової поверхні декількох видів виробів.

Поряд з основними технологічними операціями на кожному етапі відбуваються допоміжні операції, які необхідні для виконання основних операцій, що здійснюються допоміжні цехи: отримання подачі пари та води, електроенергії, складування сировини й матеріалів, напівфабрикатів та готової продукції, лабораторний контроль якості сировини та готової продукції та ін. До транспортних операцій належать операції з переміщення сировини й матеріалів, напівфабрикатів та готової продукції без зміни їх стану та форми. До таких на підприємстві належать транспортні послуги з доставки бетону, розчину, залізобетону.

Організація обліку витрат у технологічних процесах підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій залежить від їх класифікації, основні напрямки з яких наведені в табл. 2 [3; 4; 5].

В практиці обліку витрат усі витрати операційної діяльності групуються в цілому за економічними елементами та статтями витрат, у тому числі й у технологічних процесах виробництва [6].

«Економічними елементами витрат називають сукупність економічно однорідних витрат у грошовому виразі за їх видами. Статті витрат характеризують склад використаних ресурсів в залежності від напрямків діяльності (операційний, фінансовий, інвестиційна діяльність) та об'єктів витрат» [7]. Перелік економічних елементів, їх склад визначений Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [8] від 31.12.99 р. № 318. За цим нормативним документом витрати операційної діяльності складаються з таких економічних елементів: матеріальних витрат, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи, амортизації та інших операційних витрат.

Перелік та вимоги до статей виробничої собівартості продукції встановлюється самим підприємством. Групування витрат за статтями дозволяє дізнатися, які саме з них формують собівартість продукції та їх розмір на одиницю. Водночас, один економічний елемент витрат може входити до однієї статті калькуляції (наприклад, економічний елемент «Матеріальні витрати» повністю формує статтю «Сировина й матеріали») та може бути у складі комплексних статей (наприклад, «Загальновиробничі витрати», «Витрати на збут» тощо).

Структура виробничого процесу підприємства з виготовлення збірних бетонних і залізобетонних виробів має значний вплив на організацію облікового процесу, склад калькуляційних статей витрат основного виробництва, методи обліку витрат та здійснення аналітичних розрахунків щодо оптимізації витрат. Тому в процесі вибору методу калькулювання на підприємстві найбільшу увагу слід приділяти ти саме особливостям технологічного процесу виробництва, характеру та умовам реалізації готової продукції. Характеристика факторів впливу на вибір методу обліку витрат та калькулювання зображені на рис. 1 [9; 10].

Таблиця 2

Групування витрат підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій з метою обліку

Напрямок класифікації	Вид витрат	Вплив на облік витрат
За економічними видами витрат	Витрати за економічними елементами та статтями калькуляції собівартості продукції	Економічні елементи за кредитом рахунків 20, 22, 661, 651, 13, 372, 63 тощо в дебет різних рахунків операційних витрат За статтями витрат – за дебетом рахунку 23 з кредиту рахунків 20, 22, 23, 661, 651, 13, 91,
За однорідністю складу витрат	Витрати одноелементні та комплексні	Одноелементні витрати входять до складу однієї статті витрат (наприклад, статті «Сировина й матеріали»). Комплексні витрати складаються з декількох економічних елементів (наприклад, «Загальновиробничі витрати»)
За техніко-економічним призначенням процесу виробництва	Основні та накладні витрати	Основні витрати пов'язані з виробництвом продукції за технологічними процесами її виготовлення, обліковуються на рахунку 23 «Виробництво» за субрахунками підрозділів і процесів основного та допоміжного виробництва. Накладні витрати обумовлені управлінням та обслуговуванням виробництва та обліковуються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» за виробничими підрозділами, потребують розподілу між видами продукції
За способом віднесення на собівартість продукції	Прямі та непрямі витрати	Прямі витрати можуть бути віднесені до конкретного виробу, послуги, роботи економічно доцільним шляхом (дебет рахунку 23 «Виробництво»). Непрямі витрати не можуть бути віднесені до конкретного виробу, послуги, роботи та потребують розподілу між останніми
За ступенем впливу обсягу виробництва	Змінні та постійні	Групування застосовується в розподілі загальновиробничих витрат та порядку їх списання
За відношенням до собівартості продукції	Витрати на продукцію, витрати періоду	Витрати на продукцію пов'язані безпосередньо з її виготовленням, становлять виробничу собівартість, обліковуються на рахунках 23 «Виробництво» та 91 «Загальновиробничі витрати». Витрати періоду не входять до виробничої собівартості та обліковуються як витрати періоду, в якому виникли (адміністративні, на збут та інші операційні).
За центрами відповідальності (місяцями виникнення)	Витрати виробництва, цеху, технологічного переділу	Поділ витрат на витрати основного, допоміжного та обслуговуючого виробництва, введення субрахунків аналітичного обліку до рахунку 23 «Виробництво» та 91 «Загальновиробничі витрати»
За видами продукції, напівфабрикатів	Витрати на напівфабрикати, вироби, процеси тощо	Деталізація витрат основного та допоміжного виробництва, виокремлення субрахунків аналітичного обліку за окремими процесами, деталями, видами продукції
За складом виробничої собівартості продукції	Виробнича собівартість в межах норм витрат, над-нормативні виробничі витрати, суми зміни норм витрат	Визначення та списання витрат за кредитом рахунків: 23 «Виробництво», 24 «Втрати від браку», 91 «Загальновиробничі витрати»

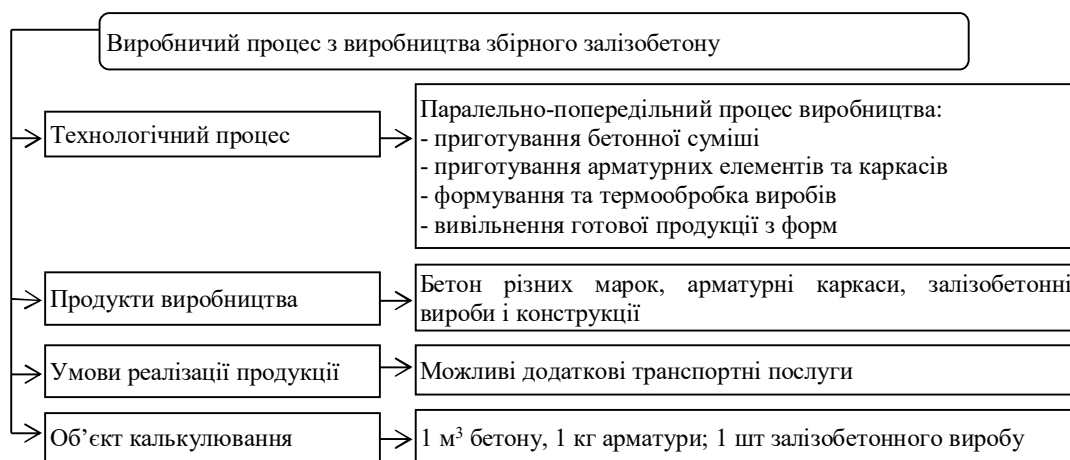

Рис.1. Характерні ознаки виробничого процесу з виробництва збірного залізобетону та його вплив на об'єкти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції

Для оптимізації виробничих витрат важливим є розрахунок виробничої потужності для кожного етапу виробничого процесу, яка характеризує максимально можливу кількість готових виробів, яку може

виробити підприємство на кожному етапі виробництва, дотримуючись технологічних норм виробництва, екологічних норм і техніки безпеки.

Отже, обґрунтований вибір методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції на підприємстві можливий за умови розуміння суті усіх калькуляційних розрахунків на кожному етапі виробничого процесу виготовлення продукції, послідовності розрахункових операцій для точного розподілу витрат між об'єктами обліку та калькулювання [10].

Тому альтернативними методами обліку витрат і калькулювання собівартості продукції для підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій є методи:

а) ABC-костинг (ActivityBased Costing) для врахування технологічних операцій з виготовлення продукції;

б) методи калькулювання «кайзен-костинг» та «таргет-костинг» для досягнення цільової собівартості продукції.

Основні характеристики цих методів та ймовірність використання на досліджуваних підприємствах з виробництва збірних залізобетонних конструкцій наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Зарубіжні методи обліку витрат та ймовірність їх використання на підприємствах з виробництва збірних залізобетонних конструкцій та залізобетонних виробів

Назва методу	Сутність методу	Можливість використання на підприємстві
Метод ABC «Activity Based Costing»	Передбачає спочатку групування усіх накладних витрат за видами діяльності (технологічними процесами), а потім розподіл цих витрат між видами продукції. Для цього методу калькулювання всі операції поділяють на 4 групи: – операції на рівні одиниці продукції; – операції на рівні партії виробів; – операції на рівні виду продукції; – операції на рівні підприємства	Застосування методу можливе оскільки виготовляється різноманітна продукція та присутня високотехнологічна структура виробництва з чітким поділом на виробничі процеси.
«Кайзен-костинг»	Метод припускає постійне, безперервне зниження витрат і забезпечує цільову собівартість в процесі виробництва продукції. Використовується в оперативному плануванні як на рівні кожного виробу, так і на рівні підприємства в цілому за окремими статтями змінних витрат. Передбачає проведення на підприємстві безперервних, відносно невеликих удосконалень виробничих процесів, здатних в сукупності дати значний результат.	Застосування методу можливе оскільки присутня високотехнологічна структура виробництва з чітким поділом на виробничі процеси та статті виробничих витрат на змінні та постійні.
«Таргет-костинг»	Метод передбачає встановлення цільової собівартості на підставі заданої ціни реалізації виробу і бажаної величини прибутку. Цільова собівартість забезпечується на стадії планування продукції і є інструментом стратегічного управління витратами. Для методу характерні тісна горизонтальна взаємодія між функціональними підрозділами підприємства, постійний контроль рівня витрат, надійність маркетингових прогнозів і правильне позиціонування підприємства на ринку.	Застосування методу можливе оскільки присутня високотехнологічна структура виробництва з чітким поділом на виробничі процеси, тісна взаємодія між підрозділами виробництва, розвинута сфера маркетингу більшості підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій та залізобетонних виробів

Найбільш прийнятним з точки зору технології виготовлення збірних залізобетонних конструкцій є ABC-костинг. Калькуляційний процес за цим методом включає такі стадії [10]:

1) визначення видів діяльності, технологічних операцій із встановленням за кожним з них факторів діяльності, показників та вимірників результатів діяльності, що споживають ресурси;

2) визначення й віднесення витрат до видів діяльності, формування пулів витрат, пов'язаних з діяльністю;

3) визначення ключових факторів витрат для кожного пулу накладних витрат;

4) встановлення ставки розподілу накладних витрат для кожного пулу;

5) віднесення розподілених накладних витрат до видів продукції.

У системі калькулювання на основі діяльності (ABC-костинг) непрямі витрати поділяються на виробничі та невиробничі. Непрямі виробничі витрати, підлягають розподілу аналогічно до традиційної системи калькулювання через місця виникнення витрат. Усі непрямі витрати «розподіляються з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків між витратами і факторами, що їх зумовлюють, із включенням у розрахунки проміжного об'єкта калькулювання – операції» [11].

Оскільки в основу методики калькулювання собівартості продукції підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій за технологічними процесами покладено нормативний облік витрат, то за рахунок поєднання обох методів виникає можливість здійснення планування собівартості виготовленої продукції, нормування усіх виробничих витрат у розрізі виробничих процесів та статей калькулювання. Визначення видів діяльності, технологічних процесів та розподіл між ними усіх непрямих витрат з урахуванням специфіки діяльності підприємств наведено на рис. 2.

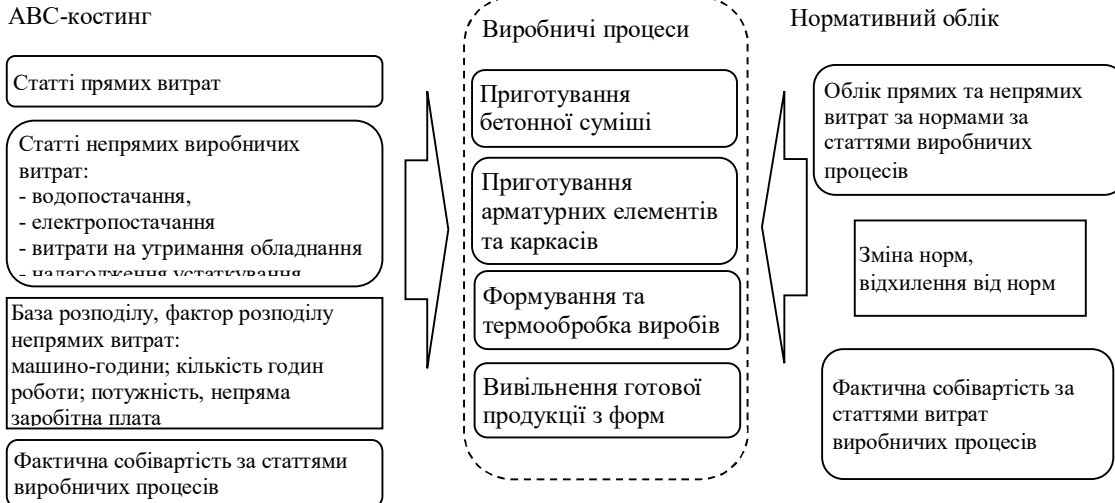

Рис. 2. Комбінована система нормативного обліку і ABC-костингу щодо калькулювання собівартості продукції підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій за технологічними процесами

Важливою умовою процесу планування витрат є дотримання методики організації процесу їх бюджетування. Виходячи із цього, бюджет виробничих витрат слід розробляти як в цілому за центрами витрат (виробничими підрозділами), так і в розрізі виробничих процесів за статтями витрат. При цьому варто враховувати технологічні та організаційні умови діяльності виробничих підрозділів як основного, так і допоміжного виробництва. Коригування усіх вартісних та кількісних показників бюджету виробництва, враховуючи попередні відхилення від норм витрачання ресурсів доцільно здійснювати поступово, удосконалюючи процес виробництва, запроваджуючи нові технології та використовуючи більш якісну сировину тощо.

Таким чином, калькулювання собівартості за ABC-методом в системі бюджетування поділяється на кілька етапів:

- визначення норм прямих та непрямих витрат за видами діяльності, технологічними операціями;
- розрахунок прямих витрат за статтями калькулювання, нормами витрат, технологічними операціями;
- визначення й віднесення непрямих витрат до визначених видів діяльності, технологічних операцій;
- встановлення ставки розподілу накладних витрат та їх розподіл;
- розробка бюджету виробничих витрат, планової собівартості продукції.

Технологічний процес обліку основних виробничих витрат включає в себе певний перелік складових, які взаємопов'язані між собою та «впливають один на одного при формуванні цілісної інформаційної системи обліку витрат. Визначення елементів технологічного процесу має важливе значення для організації бухгалтерського та управлінського обліку» [12, с. 58].

Загальну схему технологічного процесу обліку процесу виробництва досліджуваних підприємств зображено на рис. 3.

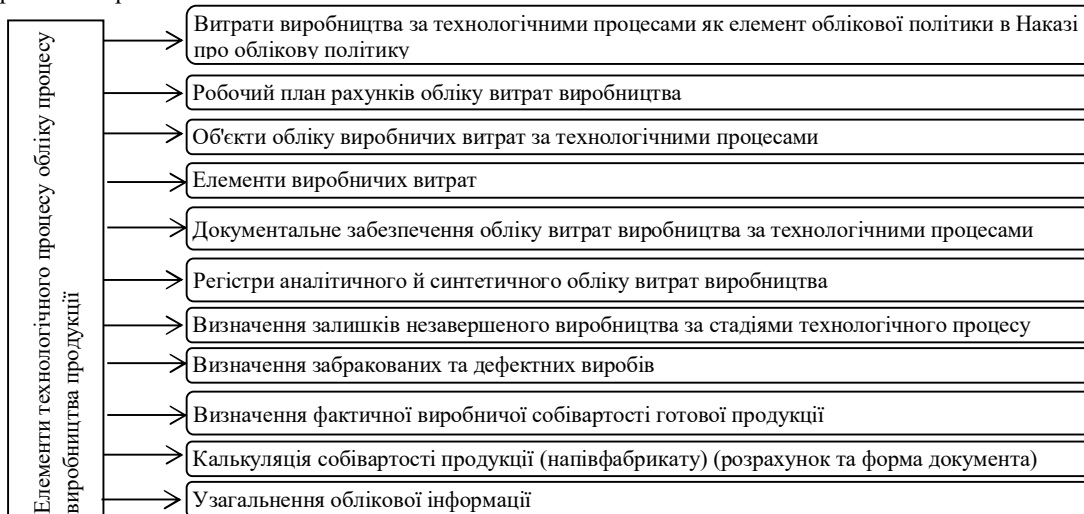

Рис. 3. Елементи технологічного процесу обліку процесу виробництва продукції підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій

Не менш важливим етапом при здійсненні калькулювання продукції та напівфабрикатів підприємств з виробництва збірного залізобетону є визначення калькуляційних одиниць, які є вимірниками об'єкта калькулювання. Вибір калькуляційної одиниці залежить від специфічних особливостей стадій технологічного процесу, широти номенклатури продукції, величини одиниці натурального виміру.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Дослідження організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств з виробництва збірного залізобетону доводить їх беззаперечний вплив на організацію та методику обліку витрат і калькулювання собівартості продукції цих підприємств. Дослідження ж напрямків класифікації витрат досліджуваних підприємств підтвердило те, що формування собівартості продукції та її ціноутворення значною мірою залежить від раціональної організації самого виробничого процесу та методики обліку і контролю витрат за технологічними процесами. Впровадження ABC-методу на підприємствах з виробництва збірних залізобетонних конструкцій за технологічними процесами відкриває істотні можливості для стратегічного планування витрат, сприяє точності калькулювання собівартості продукції, вдосконалює процес прийняття управлінських рішень щодо виробничого процесу, підсилює здатність ефективніше управляти витратами.

Література

1. Організація виробництва: [підручник] / за ред. А.І. Яковлева, С.П. Сударкіної, М.І. Ларки. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 436 с.
2. Подмешальська Ю.В. Облік витрат на збут. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 24. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2018/7.pdf.
3. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. № 1(22). С.11–18.
4. Костякова А.А. Класифікація витрат виробництва в рослинництві за цільовим підходом. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2017. № 1–2. С. 306–313. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptda_2017_1-2_41.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості: наказ Міністерства фінансів України від 09.07.2007 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text>.
6. Шевців Л.Ю. Управлінський облік: [навч. посіб.] Львів : Растр-7, 2022. 642 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Upravlinskyy-oblik-Shevtiv-L.YU.-.pdf>.
7. Скорнякова Ю., Лукіна Д. Окремі питання вдосконалення обліку витрат виробництва та формування собівартості продукції. Економіка та суспільство. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1814>.
8. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99р. № 318. В редакції від 03.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.
9. Назукін М.Ю. Особливості виробництва будівельних матеріалів та їх вплив на побудову управлінського обліку і контролю. Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(4). С. 14–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%284%29_4.
10. Романчук А.Л., Кравчук В.С. ABC-метод у системі калькулювання собівартості продукції на підприємствах промисловості будівельних матеріалів. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2010. №1. С. 327–334. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2010/v2/NV-2010-V1_47.pdf.
11. Михайлишин Н.П., Мельник Н.Г. Прогресивні калькуляційні системи. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 5. С. 1008–1012.
12. Міценко Н.Г., Бачинський В.І., Кузьмінська К.І. Теоретичні та практичні аспекти технологічного процесу обліку виробничих витрат промислового підприємства. Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. 2022. № 67. С. 55–59.

References

1. Orhanizatsiia vyrobnytstva : [pidruchnyk] / za red. A.I. Yakovlieva, S.P. Sudarkinoi, M. I. Larky. Kharkiv : NTU «KhPI», 2016. 436 s.
2. Podmeshalska Yu.V. Oblik vytrat na zbut. Investitsii: praktyka ta dosvid. 2018. № 24. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2018/7.pdf.
3. Butynets F.F. Vytraty vyrobnytstva ta yikh klasyfikatsiia dlia potreb upravlinnia. Problemy teorii ta metodolohii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu. 2012. № 1(22). S.11–18.
4. Kostiakova A.A. Klyasyfikatsiia vytrat vyrobnytstva v roslynnytstvi za tsilovym pidkhodom. Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnogo universytetu (ekonomichni nauky). 2017. № 1–2. S. 306–313. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptda_2017_1-2_41.
5. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii z formuvannia sobivartosti produktsii (robit, posluh) u promyslovosti: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 09.07.2007 r. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text>.

-
6. Shevtsiv L.Iu. Upravlinskyi oblik: [navch. posib.] Lviv : Rastr-7, 2022. 642 s. URL: <https://finansial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Upravlinskyi-oblik-SHevtsiv-L.YU.-.pdf>.
  7. Skomiakova Yu., Lukina D. Okremi pytannia vdoskonalennia obliku vytrat vyrobnytstva ta formuvannia sobivartosti produktsii. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1814>.
  8. Pro zatverdzhennia Natsionalnogo polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 16 «Vytraty»: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 31.12.99r. № 318. V redaktsii vid 03.11.2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.
  9. Nazukin M.Yu. Osoblyvosti vyrobnytstva budivelnnykh materialiv ta yikh vplyv na pobudovu upravlinskoho obliku i kontroliu. *Ekonomichni nauky. Ser. : Oblik i finansy*. 2013. Vyp. 10(4). S. 14–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%284%29_4.
  10. Romanchuk A.L., Kravchuk V.S. ABC-metod u systemi kalkulivannia sobivartosti produktsii na pidpriemstvakh promyslovosti budivelnnykh materialiv. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnogo instytutu. Ekonomichni nauky*. 2010. №1. S. 327–334. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2010/v2/NV-2010-V1_47.pdf.
  11. Mykhailyshyn N.P., Melnyk N.H. Prohresyvni kalkuliatyivni systemy. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. 2015. Vyp. 5. S. 1008–1012.
  12. Mitsenko N.H., Bachynskyi V.I., Kuzminska K.I. Teoretychni ta praktychni aspekty tekhnolohichnogo protsesu obliku vyrobnychkh vytrat promysloвого pidpriemstva. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky*. 2022. № 67. S. 55–59.